

RAQAMLI SAVODXONLIKNI SHAKLLANTIRISHDA KOMPETENSIYAVIY YONDASHUV ASOSIDAGI DIAGNOSTIK MODEL

<https://doi.org/10.5281/zenodo.18359252>

Olimov Temir Hasanovich

Osiyo xalqaro universiteti professori, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Soliyeva Parvina Umarovna

*Osiyo xalqaro universiteti pedagogika magistratura mutaxassisligi bo'yicha I-bosqich
magistri*

Annotatsiya

ushbu maqolada raqamli savodxonlikni shakllantirishda kompetensiyaviy yondashuv asosidagi diagnostik modelning ilmiy va amaliy ahamiyati yoritilgan.

Аннотация

В данной статье освещается научное и практическое значение диагностической модели на основе компетентностного подхода в формировании цифровой грамотности.

Annotation

This article reveals the scientific and practical significance of a diagnostic model based on a competency-based approach in shaping digital literacy.

Kalit so'zlar

raqamli savodxonlik, shakllantirish, kompetensiyaviy, yondashuv, asos, diagnostik model, raqamli ko'nikmalar va ta'lim sifati.

Raqamli savodxonlik – bu raqamli texnologiyalardan samarali foydalanish, raqamli axborotni tahlil qilish, baholash, yaratish va raqamli muhitda xavfsiz hamda samarali muloqot qilish qobiliyatidir. Bu shunchaki kompyuterda ishlash emas, balki internetda ma'lumot topish, uni tanqidiy tahlil qilish, raqamli vositalar yordamida o'z fikrini ifodalash va raqamli dunyoda mas'uliyatli ishtirok etishni o'z ichiga oladi.

Raqamli savodxonlikning asosiy komponentlari:

- **Axborotni topish va baholash:** Kerakli ma'lumotni qidirish, ishonchli va ishonchsiz manbalarni ajratish.
- **Raqamli yaratish:** Matn, tasvir, video kabi raqamli kontentni yaratish va tahrirlash.
- **Muloqot va hamkorlik:** Raqamli platformalar orqali boshqalar bilan muloqot qilish, hamkorlik qilish.

• **Raqamli xavfsizlik:** O'z ma'lumotlarini himoya qilish, onlayn xavflarni tushunish, shaxsiy hayotni saqlash.

Ta'lim jarayonida kompetensiyaviy yondashuvning mohiyati - talabalarda turmushda vujudga keladigan muammolarni avval o'zlashtirgan bilim, ko'nikmalari va tajribalari asosida hal qilish layoqatlarini rivojlantirishdan iborat bo'ladi. Boshqacha qilib aytganda, kompetensiyalar davlat va jamiyatning ta'lim tizimi oldiga qo'ygan ijtimoiy buyurtmasi hisoblanadi. Demak, kompetensiyaviy yondashuv ta'lim tizimi oldida turgan dolzarb masaladir.

Talabalarning raqamli kompetensiyalarini aniq mezonlar asosida baholash, rivojlanish darajasini aniqlashga xizmat qiladi. Model – “qayerda turibmiz?” va “qayerga boramiz?” degan savollarga javob beradi.

Bugungi globallashuv davrida insoniyat hayotining deyarli barcha jabhalari raqamlashtirilmoqda. Ta'lim sohasi ham bundan mustasno emas. XXI asrda ta'lim jarayonini an'anaviy uslublar bilan cheklab bo'lmaydi, chunki yosh avlod axborot texnologiyalarining eng faol iste'molchisi hisoblanadi. Internet, mobil ilovalar, interfaol platformalar o'quvchilar hayotining ajralmas qismiga aylangan. Shu sababli davlatlar ta'lim tizimini raqamli resurslar asosida rivojlantirishga alohida e'tibor qaratmoqda. O'zbekistonda ham so'nggi yillarda ta'limni raqamlashtirish bo'yicha keng ko'lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Bu boradagi muhim tashabbuslardan biri – Ta'limni rivojlantirish respublika ilmiy-metodik markazi tomonidan ishlab chiqilgan “Yagona raqamli ta'lim resurslari va xizmatlari” portalidir. Ushbu portal o'zida ta'lim jarayoniga oid barcha elektron resurslar va xizmatlarni birlashtirib, ta'lim ishtirokchilari uchun yagona manba vazifasini bajaradi. Mazkur portalning joriy etilishi ta'lim sifati va samaradorligini oshirish, ta'limga oid barcha raqamli imkoniyatlarni yagona markaz orqali boshqarish va ulardan keng foydalanishni yo'lga qo'yish maqsadida amalga oshirilgan. Ayniqsa, portal tarkibida yaratilgan psixologik yordam platformasi o'qituvchi, talaba va ota-onalarning psixologik ehtiyojlarini qondirishda katta ahamiyatga ega. Portalning yaratilish sabablari va maqsadlari O'zbekiston Respublikasida so'nggi yillarda ta'lim sohasida qator muammolar mavjud edi. Xususan, talabalar uchun zarur bo'lgan elektron resurslar turli sayt va manbalarda tarqoq holda joylashgan, pedagoglar uchun metodik qo'llanmalarni topish oson emas edi. Bundan tashqari, ota-onalar ham o'z farzandining ta'lim jarayoni va rivojlanishi bo'yicha kerakli ma'lumotlarni yagona manbadan olish imkoniga ega emas edi. Shu sababli “Yagona raqamli ta'lim resurslari va xizmatlari portali” ishlab chiqildi. Portalning asosiy maqsadlari quyidagilardan iborat:

1. Raqamli ta'limni rivojlantirish – o'quv jarayonida elektron resurslardan keng foydalanish;

2. Qulaylik yaratish – ta’limga oid barcha xizmatlarni yagona nuqtada jamlash;

3. Resurslarni boshqarish – turli bo’limlarni yagona platforma orqali boshqarish va ulardan tizimli foydalanish;

4. Psixologik yordam – talaba, ota-ona va pedagoglarning psixologik qo’llab-quvvatlanishini ta’minlash;

5. Xalqaro tajribaga asoslanish – boshqa davlatlarning ilg’or raqamli ta’lim tizimlaridan o’rnak olish.

Shu tariqa, portal nafaqat ta’lim jarayonini yengillashtirish, balki uni sifat jihatidan yangi bosqichga olib chiqishga xizmat qilmoqda. Portalning asosiy bo’limlari va imkoniyatlari Portal bir nechta asosiy bo’limlardan tashkil topgan. Ulardan eng muhimlari quyidagilar:

Ta’lim resurslari:

- Interfaol ta’lim resurslari va multimedia vositalari .
- Virtual laboratoriyalar va simulyatsiyalar.
- STEM mashg’ulotlarining raqamli resurslari.
- Xalqaro baholash dasturlari bo’yicha raqamli resurslar Ilmiy-metodik faoliyat.
- O’quv-metodik qo’llanmalar va tavsiyalar.
- Konferensiya va tadbirlar (ilmiy maqolalar) Me’yoriy-huquqiy asos va pedagoglarni qo’llab-quvvatlash.
- Ta’limga oid me’yoriy-huquqiy hujjatlar.
- Pedagoglarni kasbiy rivojlantirishni qo’llab-quvvatlash.
- Axborot tizimlari va yordamchi xizmatlar.
- Raqamli ta’lim izohli lug’ati.
- Ta’lim tizimidagi axborot tizimlari va platformalar.
- Psixologik qo’llab-quvvatlashga oid resurslar
- Zamonaviy texnologiyalar va savodxonlik.
- Zamonaviy pedagogik dasturiy vositalar va yordamchi ilovalar.
- Raqamli savodxonlik bo’yicha interfaol kurslar.

Bu bo’limlar portalni universal ta’lim vositasiga aylantiradi. Talaba uchun u darsliklar va testlar manbai bo’lsa, o’qituvchi uchun metodik yordamchi, ota-onalar uchun esa farzandining ta’lim jarayonini kuzatish imkonini beradi.

21-asrda ta’lim, ish va kundalik hayotning barcha sohalarida raqamli texnologiyalar keng tarqalgan. Raqamli savodxonlik talabalarning akademik muvaffaqiyatiga, tanqidiy fikrlash qobiliyatini rivojlantirishga va kelajakdagi kasbiy faoliyatiga bevosita ta’sir ko’rsatadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Olimov, T. H. (2019). SPIRITUAL AND MORAL ASPECTS OF THE FORMATION OF CIVIL CULTURE IN FUTURE SPECIALISTS OF HIGHER EDUCATION. *Theoretical & Applied Science*, (12), 662-665.
2. Olimov, T. H. (2020). The image of a modern teacher in the formation of civic culture among future highly educated specialists. *Pedagogical skill-Bukhara*, 5.
3. Olimov, T. H. (2019). Development issues of civil society and culture in the work of Eastern thinkers. *Pedagogical skill-Bukhara*, 2.
4. Olimov, T. H. (2016). Formation of self-awareness in youth. *Social and humanitarian sciences in the educational system.-Tashkent*, 4.
5. Olimov, T. (2020). BO'LAJAK OLIY MA'LUMOTLI MUTAXASISLARDA FUQAROLIK MADANIYATINI SHAKLLANTIRISHNING AYRIM YO'NALISHLARI. *FAN, TA'LIM VA AMALIYOTNING INTEGRASIYASI*, 1(1), 20-27.
6. Olimov, T. THE ROLE OF NATIONAL SPIRITUALITY AND VALUES IN THE DEVELOPMENT OF CIVIL CULTURE IN FUTURE SPECIALISTS WITH HIGHER EDUCATION.